

WOJCIECH STANISŁAW KOBYLARZ

ŚLADAMI DAWNYCH
PARAFII UNICKICH
NA
NADBUŻAŃSKIM PODLASIU

Biała Podlaska 2025

Spis treści

Przedmowa	5
Podziękowanie	7
Zarys historii Kościoła unickiego w Polsce	8
Parafie unickie w powiecie białskim	13
Parafia unicka p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Dołhobrodach	13
Parafia unicka p.w. św. Michała Archanioła i Borysa i Gleba w Holeszowie	15
Parafia unicka p.w. św. Piotra i Pawła w Hannie	15
Parafia unicka p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego/Opieki Matki Bożej w Sławatyczach	18
Parafia unicka p.w. św. Onufrego w Jabłecznej	19
Parafia unicka p.w. św. Mikołaja w Zabłociu	20
Parafia unicka p.w. św. Michała Archanioła w Kodniu	21
Parafia unicka p.w. św. Jana Ewangelisty w Kopytowie	23
Parafia unicka p.w. św. Nikity Męczennika w Kostomłotach	24
Parafia unicka p.w. św. Demetriusza Męczennika w Dobratyczach	26
Parafia unicka p.w. św. Jana Chrzyciela w Choroszczyńce	28
Parafia unicka p.w. św. Trójcy i św. Dymitra w Połoskach	30
Parafia unicka p.w. św. Praksedy Męczenniczki/Narodzenia św. Jana Chrzyciela w Piszczacu	30
Parafia unicka p.w. św. Jozafata Męczennika w Kościeniewiczach	32
Parafia unicka p.w. Narodzenia NMP w Koszolah	32
Parafia unicka p.w. św. Praksedy Męczennicy w Dokudowie	34
Parafia unicka p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła w Łomazach	36
Parafia unicka p.w. Opieki NMP w Korczówce	39
Parafia unicka p.w. Opieki NMP w Ortelu Królewskim	40
Parafia unicka p.w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Ortelu Książęcym	41
Parafia unicka p.w. Narodzenia NMP w Białej (Podlaskiej)	41
Parafia unicka p.w. św. Praksedy Męczenniczki w Ciciborze	44
Parafia unicka p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Łukowcach	46
Parafia unicka p.w. św. Michała Archanioła w Woskrzonicach	47
Parafia unicka p.w. Przemienienia Pańskiego/św. Praksedy Męczenniczki w Horbowie	48
Parafia unicka p.w. św. Demetriusza Męczennika/Wniebowzięcia NMP w Kijowcu	50
Parafia unicka p.w. Wniebowzięcia NMP w Dobryniu	51

Parafia unicka p.w. Narodzenia NMP w Koroszczynie	52
Parafia unicka p.w. Opieki NMP w Kobylanach	52
Parafia unicka p.w. św. Jana Ewangelisty w Terespolu	53
Parafie unickie w powiecie konstantynowskim	55
Parafia unicka p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Neplach	55
Parafia unicka p.w. św. Demetriusza Męczennika w Krzyczewie	56
Parafia unicka p.w. Trójcy Świętej w Pratulinie	57
Parafia unicka p.w. Trójcy Świętej w Rokitnie	61
Parafia unicka p.w. św. Jana Ewangelisty w Klonownicy	62
Parafia unicka p.w. Ofiarowania (Zwiastowanie) NMP i św. Aposto- łów Piotra i Pawła w Hrudzie	63
Parafia unicka p.w. św. Michała Archanioła w Witulinie	64
Parafia unicka p.w. św. Jerzego Męczennika/św. Szymona Słupnika w Kornicy	65
Parafia unicka p.w. św. Michała Archanioła w Nosowie	68
Parafia unicka p.w. św. Kosmy i Damiana w Janowie (Podlaskim).....	70
Parafia unicka p.w. Opieki NMP w Konstantynowie	72
Parafia unicka p.w. św. Jana Ewangelisty w Bublu	74
Parafia unicka p.w. św. Praksedy Męczenniczki w Gnojnie	74
Parafia unicka p.w. Podwyższenia Krzyża Św. w Chotyczach	75
Parafia unicka p.w. Wniebowzięcia NMP w Chłopkowie	77
Parafia unicka p.w. św. Praksedy i św. Michała Archanioła w Łysowie	77
Parafia unicka p.w. Wniebowzięcia NMP w Łosicach	79
Parafia unicka p.w. św. Jana Ewangelisty w Mszannie	82
Parafia unicka p.w. Zwiastowania NMP/św. Bazylego/św. Barbary w Mostowie	83
Parafia unicka p.w. Opieki NMP w Próchenka	84
Parafia unicka p.w. Zwiastowania NMP/św. Demetriusza Męcze- nnika w Makarówce	87
Parafia unicka p.w. św. Praksedy Męczenniczki/św. Eliasza Proroka w Sworach	88
„KURJER WARSZAWSKI”, Nr 249, dnia 11 września 1927 roku	93
Wybrana literatura	97

➤ Parafia unicka p.w. Narodzenia NMP w Koroszczynie

Parafia prawosławna w Koroszczynie powstała w 1609 roku. Fundatorem był książę Jan Szujski właściciel Terebunia (za Bugiem). Do unii parafia przystąpiła pomiędzy 1610 a 1624 rokiem.

W 1863 roku parafia liczyła 609 wiernych. Do parafii należały wsie (1874 r.): Koroszczyn, „Malówka”, Samowicze. Ostatnim duchownym unickim był ks. proboszcz Jan Budziłłowicz. Drewniana cerkiew niegdyś unicka uległa spaleniowi w 1915 roku. Cerkwi nie odbudowano.

Cerkiew unicka/prawosławna w Koroszczynie w 1900 roku; z prawej wzgórze pocerkiewne z pomnikiem (stan obecny)

Po śmierci Józefa Piłsudskiego w 1935 roku, ówczesny właściciel majątku w Koroszczynie Leon Kuczyński postanowił ufundować na dawnym „cerkwisku” pomnik, aby upamiętnić Marszałka Polski.

W miejscu tym, na wzniesieniu zachowały się do czasów obecnych nagrobki dawnego cmentarza unickiego/prawosławnego. Nowy cmentarz grzebalny unicki/prawosławny/katolicki założony został w I połowie XIX wieku na południe od wsi. Zachowały się tam nagrobki z początku XX wieku.

➤ Parafia unicka p.w. Opieki NMP w Kobylanach

Parafia prawosławna w Kobylanach powstała przed 1566 rokiem. Do unii przystąpiła w I połowie XVII wieku.

W 1863 roku parafia liczyła 753 wiernych. Do parafii należały wsie (1874 r.): Kobylany, Małaszewicze Wielki, Małaszewicze Małe, Polatycze.

Obecna świątynia wzniesiona została w 1890 roku na miejscu starej świątyni unickiej. W ostatnich latach gruntownie odrestaurowana. W świątyni znajduje się wyposażenie pochodzące z XVIII i XIX wieku. Ikonostas jest

➤ Parafia unicka pw. Ofiarowania (Zwiastowania) NMP i św. Apostołów Piotra i Pawła w Hrudzie

Parafia unicka w Hrudzie powstała w 1666 roku. W 1863 roku parafia liczyła 393 wiernych. Do parafii należała wieś Hrud.

Obecna świątynia wzniesiona została jako cerkiew prawosławna w 1890 na miejscu poprzedniej świątyni unickiej z XVII wieku. Od 1925 roku jest tu kościół rzymskokatolicki parafii p.w. Zwiastowania Najświętszej Marii Panny. Przy świątyni znajduje się pomnik poświęcony unitom – „PRZODKOM NASZYM UNITOM ZA ŚWIADECTWO WIARY I JEDNOŚCI Z KOŚCIOŁEM CHRYSZTUSA PARAFIA HRUD”, „W ROKU JUBILEUSZOWYM KRZYŻ TEM POŚWIECIŁ J.E. KS. BISKUP SIEDLECKI DR JAN WIKTOR NOWAK”. Wewnątrz świątyni zachował się obraz „św. Mikołaja” z przełomu XVIII/XIX wieku oraz obraz „Ostatnia Wieczerza” z początku XIX wieku. Obecny cmentarz w Hrudzie założony został przed 1804 rokiem. Nie zachowały się nagrobki sprzed 1875 roku.

Świątynia z 1890 roku, obecnie kościół Parafii rzymskokatolickiej pw. Zwiastowania NMP w Hrudzie; przykościelny pomnik poświęcony unitom

Narzucenie zmiany wyznania przez carat spotkało się z oporem miejscowej ludności, przez co mieszkańcy Hrudu zostali poddani represjom (przymusowy kwaterunek wojska we wsi, kontrybucje, aresztowania, w kilku przypadkach zsyłka na Syberię). W czasach prześladowań tutejszy las w 1876 roku przez sześć tygodni był kryjówką dla kilkunastu matek z parafii Hrud, które nie chciały ochrzcić swoich dzieci w obrzędku prawosławnym. Świadkami ich bohaterstwa, wierności i oporu stały się dwa 300-letnie dęby szypułkowe, które dziś uznane są za pomniki przyrody. Pisał o tym noblista Władysław Reymont w książce pt. „Z ziemi chełmskiej”.

W maju 2017 roku białscy leśnicy we współpracy z mieszkańcami Hrudu postawili w lesie kijowieckim naprzeciw tzw. Świętych Dębów wyso-